

ГРАФІЧНА СПАДЩИНА Р. ЛІСОВСЬКОГО У ЛЬВІВСЬКИХ ВИДАННЯХ 1920-Х РОКІВ

Оксана Мельник, Віктор Штець

Graphic heritage of R. Lisovsky in Lviv publications of the 1920s

Oksana Melnyk, Viktor Shtets

The article reveals the peculiarities of Robert Lisovsky's graphic works, made for Lviv publishing houses in the 1920s. The importance of the communication environment for the artist as a factor in his creative growth is proven. Daily artistic dialogue with experienced and young artists, activities in circles, participation in exhibitions and being in demand in the publishing field show the artist as an important part of the Lviv artistic community. R. Lisovsky worked on covers, decorative and ornamental passports for books, screensavers for periodicals, publishing stamps and emblems. He fundamentally changed the approach to the design of printed publications. He also formed and popularized a new polygraphic aesthetic among Lviv publishers and readers. A characteristic feature of these works is the presence of an expressive decorative or pictorial design. The sources of inspiration were the heritage of Ukrainian national art, interpreted according to the aesthetic and technological requirements of the time. Also, R. Lisovsky gently integrates new artistic ideas into his projects. This is evidenced by the significant rate of innovation in Lviv works. The main features of Lviv works are the synthesis of tradition and innovation, revealed in decorative motifs and plastic language. Integrity is inherent in the formal compositional solution of decorative, symbolic and informational elements of covers and applied works. The individual handwriting of the artist is characterized by the special ratio of black to white and high graphic culture. Traditional baroque or folk motifs remain a priority for the artist, but they have a more expressive and constructive formal-plastic design. It has been proven that the aesthetic function of R. Lisovsky's applied works is as expressive as it is utilitarian.

Keywords: R. Lisovskyi, book and magazine graphics, neo-baroque, tradition, H. Narbut's school, Lviv printed editions, cover, publishing stamp.

Роберт Лісовський (1893-1982) є помітним представником українського національного модернізму, графічні твори якого послідовно репрезентували філософію та візуальну естетику нарбутівської школи до 80-х рр. XX ст. Книжкова та журнальна графіка митця й нині демонструє пріоритет «національної» форми українського образотворчого та ужиткового мистецтва, як магістрального шляху його розвитку. Сьогодні, у контексті інтенсифікації культурних взаємодій та увиразнення проблеми збереження національної ідентичності у візуальних мистецтвах, дослідження творчості носіїв цієї ідентичності та пошук джерел, форм та шляхів її інтеграції у сучасне мистецтво залишається актуальним.

На даному етапі у мистецтвознавчому науковому дискурсі є достатньо напрацювань, присвячених творчості Роберта Лісовського. З досліджень XX ст. фундаментальними стали праці М. Голубця «Роберт Лісовський» (Голубець 1926),

В. Січинського «Книжна графіка Роберта Лісовського» (Січинський 1927), М. Антонович «Роберт Лісовський» (Антонович 1935), М. Левицького «Зустріч з Робертом Лісовським» (Левицький 1956), В. Поповича «Роберт Лісовський» та «Роберт Лісовський (1893–1982)» (Попович 1975; 1984). Опрацьовані авторами сторінки життя та творчості Р. Лісовського, аналіз та атрибуція окремих творів сформували теоретичну базу для подальших наукових розвідок у ХХІ ст. Це, зокрема, дослідження Р. Яціва (Яців 2015) та О. Мельник (Мельник 2007, 2008) з ґрунтовним мистецтвознавчим аналізом та детальним оглядом творчої концепції митця у різних контекстах. Водночас, емігрантська доля Р. Лісовського та пов'язані з цим чинники впливу на його творчість, а також великий обсяг мистецького доробку у різних сферах формують широке коло нерозв'язаних досі питань. Зокрема, питання особливостей змістових та стилістично-образних аспектів графічних творів художника у виданнях Праги, Риму, Лондона, Львова з урахуванням загального соціально-культурного контексту.

Метою дослідження є огляд творчості Р. Лісовського у час перебування у Львові (1922–1927) та вияв стилістично-образних характеристик графічних праць митця у львівських виданнях 1920-х рр.

Унікальність творчої постави Р. Лісовського-графіка полягає у тому, що будучи сформованим на теоретичних та практичних засадах нарбутівської школи у 1917–1920 рр. та маючи змогу як емігрант працювати без жодних ідеологічних та стильових догм, він послідовно, протягом усього творчого шляху до 80-х рр. ХХ ст. ішов захищеним від радикальних змін та впливів шляхом зберігши міцний зв'язок з ідейними постулатами майстерні Нарбута, з українським культурним кодом та національними мистецькими традиціями. Творчість Р. Лісовського розгорталась на широкому політико-культурному тлі, а Львів став проміжною, але дуже важливою локацією на шляху Р. Лісовського з Києва до Європи й у Львові він створив найбільш виразні та вагомні за своїми мистецькими характеристиками твори.

У Львові 1920-х рр., незважаючи на економічні та соціальні негаразди, відчувалось загальне піднесення; мистецькі ініціативи насичували атмосферу міста, створюючи картину доволі строкату, за рахунок розмаїтості індивідуальних творчих характеристик митців та цілісну, у єдності творити нове, національне за сутністю мистецтво. Великою мірою таке прагнення було відголосом на події 1917–1919 рр., з якими пов'язувались надії на здобуття державної незалежності України. Ця доба відкрила нові імена, зумовила творчий сплеск та окреслила перспективу відродження та розвитку України, її об'єднання в контексті як історичних, так і мистецьких подій. Культура тогочасної Галичини трактувалася невід'ємною частиною загальноукраїнської культури та, за висловом В. Січинського «...тяжіла до Наддніпрянської України як до свого природного ядра...» (Siczyński 1932). Отже, умови для розвитку національного мистецтва Галичини на початку 1920-х рр. були досить сприятливими, однак, цей розвиток не був би повноцінним без тісного діалогу з мистецтвом цілої України, проявленого в консолідації творчих сил, об'єднанні їх навколо спільних культурно-просвітницьких ідей. Суттєвим поштовхом до оновлення культурного життя Львова була спільна праця місцевих художників та митців-емігрантів із Наддніпрянщини. Останні були тією потужною творчою силою, яка пришвидшила організацію культурно-мистецького життя столиці Галичини, скеровуючи його до рівня «загальноукраїнського, а згодом і європейського контекстів» (Федорук 2002, с. 88). Ці прибулі з Києва «українці у вигнанні» – митці, письменники та поети, серед яких Р. Лісовський, П. Ковжун, П. Холодний, М. Бутович, В. Січинський,

С. Тимошенко, Ю. Магалецький, В. Крижанівський, В. Дядинюк, М. Вороний, К. Поліщук, Г. Орлівна стають своєрідним каталізатором місцевих мистецьких починань. Серед їх першочергових дій було залучення культурних сил до спільної праці, об'єднавчі кроки, спрямовані на формування дієвих культурних, політичних та господарських структур; пропагування й підтримка національної ідеї (Яців 1991, с. 94). Базовим осередком втілення в життя ідеї єдності національної культури та її відродження у Львові мав стати організований Український (таємний) університет. Поряд втілювались в життя інші проекти – створювались гуртки, організовувались літературно-мистецькі часописи. Так, у 1922 р. митці об'єднуються в Гурток діячів українського мистецтва (ГДУМ), який очолили П. Холодний-старший, М. Голубець та П. Ковжун (Нога, 1998, с. 60). До керівництва гуртка долучається Р. Лісовський, виконуючи обов'язки скарбника, а також бере активну участь у щорічних виставках ГДУМ. Ці виставки демонстрували ключові, як зараз кажуть, мейнстримні художні пошуки та мистецькі концепції. Одним із нововведень другої виставки ГДУМ, зокрема, було відкриття окремого відділу «Нова українська книжка», експонати якого руки В. Січинського, П. Холодного М. Бутовича, А. Петрицького, Ю. Вовка, М. Кирнарського, П. Ковжуна, О. Кульчицької, І. Мозалевського та Р. Лісовського дозволяли вести мову про можливості та проблеми цієї щойно відроджуваної галузі української культури. Власне, в системі культурних цінностей на той час статус книжково-журнальної та ужиткової графіки суттєво зростає. Сприяли активному розвитку цього «найвідповідальнішого», за словами О. Кульчицької, роду мистецтв – щоденна праця художників та їх прагнення популяризувати серед загалу нову поліграфічну естетику. Яскраво змальовують стан речей на ниві мистецького оформлення галицьких друкованих видань 1920-х рр. слова дослідника М. Левицького: «...починається на галицькій землі оранка: Лісовський викорчовував запущений праліс, а тепер, з Ковжуном, удвох орють поле. І ... коли б не Роберт Лісовський і Павло Ковжун, то та друга генерація не була б така, якою вона є тепер. Тій другій залишилося б корчувати й орати і ледве чи виорала б вона так, як їх попередники» (Левицький 1956, с. 20). Своєю працею Р. Лісовському та іншим митцям вдалось при звичайті львівських видавців до необхідності використання графічного декору для поліграфічної продукції та, враховуючи, що вони були розраховані на масове користування та сприйняття – популяризувати серед широкого загалу нове прогресивне мистецтво. Мета художників створити естетично виразний образ нової книги була й економічно доцільною: усвідомивши пряму залежність між попитом на друковану продукцію та її оформленням, видавці самі починають звертатись до художників, маючи матеріальну вигоду від вдало оформленої книги (Siczyński 1932, с. 26). Довівши видавцям потребу мистецького оформлення видань, художники-графіки поступово виборюють авторитет своєї професії. Змінюючи обличчя львівської періодики, вони виводять її зі стану провінційності на високий мистецький рівень, рятуючи «...від добре заслуженого забуття ту чи іншу видавничу макулатуру» (Голубець 1926, с. 33). Отже, Р. Лісовський стає органічною частиною львівського культурного життя, активно долучається до багатьох мистецьких ініціатив та починає плідну співпрацю з львівськими часописами та видавництвами. До кінця 1920-х рр. він створює чималу кількість книжково-журнальної графіки. Обкладинки, декоративно-орнаментальні паспорти для книг, віньєтки, заставки, видавничі марки, екслібриси та шаржі щоденно з'являлись на сторінках львівських видань. Особливо цікавими є створені Р. Лісовським у Львові емблеми, зокрема, видавничі марки «Нова культура», «Нова Українська Школа», «Молода Україна», «Накладня Михайла Таранька», «Ізмарагд»,

печатки для Українського університету у Львові та Гуртка діячів українського мистецтва (Іл. 1-6).

У цих символічних лаконічних зображеннях виявляється чітке розуміння автора функцій та призначення фірмового знаку. Також, вони демонструють відповідність видавничих марок основним технологічним, естетичним та візуально-комунікативним вимогам створення емблем та логотипів. Невеликий формат цих графічних праць зумовлює потребу досягнення максимального графічного ефекту мінімальними засобами за рахунок вираженості композиції, узгодження зображень та типографіки, балансу чорного та білого, часто у співвідношенні один до одного. Виразність розроблених Р. Лісовським емблем, їх чіткість і зрозумілість у прочитанні демонструють відшліфованість графічної техніки митця та неодмінну передумову виконання остаточного варіанту будь-якого графічного твору – тривале ескізування.

Візуально-змістове та композиційно-стилістичне вирішення творів книжково-журнальної графіки Р. Лісовського увиразнює його тонке розуміння синтетичної природи друкованого видання. Використання площинних графічних зображень, стилізованої орнаментики та типографіки підкреслює цілісність художнього оформлення книги та відповідає вимогам двовимірної площини сторінки. Особливості подальших поліграфічних процесів скеровують Р. Лісовського до економії графічних засобів – лаконічності лінії та площини, виразності форми, ахроматичності. Відповідно, ключовою ознакою робіт стає цілісність графічного образу, органічне поєднання естетики та змістової доцільності.

Стилістичні уподобання Р. Лісовського були досить різномірними, однак, найчастіше в його роботах зустрічаються традиційні прийоми народного мистецтва та інтерпретація декоративних засобів українського бароко у модерній, відповідній часу стилізації. Виявляючи глибоку обізнаність з оформленням давніх рукописних та друкованих пам'яток, Р. Лісовський створює обкладинки з використанням орнаментальних рамкових та віньєткоподібних композицій, часто симетричних й центричних. Такий підхід характерний для обкладинок альманахів «Світ дитини» (1924), «Українське мистецтво» (1926), книг «Літопис української революції» (1923), «Молодість славних людей» (1924), графічних паспортів до серії видань «Нового часу», «Театральної бібліотеки» (1924) (Іл. 7-12). Більшої динаміки та експресії серед обкладинок такого типу набувають композиції до збірок Г. Чупринки (1926) та Б. Лепкого (1926) – орнамент втрачає традиційну стилізацію та формує модерну складну декоративну структуру.

Експресивний характер має обкладинка для «Каталогу IV Виставки ГДУМ» (Іл. 13), де, попри симетричну загальну композицію, пластика шрифту майже зливається з декоративними деталями барокового орнаменту, формуючи динамічну модерну композицію. Динамічні барокові образи та скоропис формують композицію обкладинки «Ніч кохання» В. Бобинського (Іл.14). Водночас, поряд з більш традиційною графікою на теми необароко в митця з'являються й нові графічні рішення, пройняті духом індивідуальної творчості. До таких обкладинок належать «Світлість» Ю. Липи (1925), «Боротьба з трупом» Ренара і Жана (1926) (Іл. 15-16). У цих роботах майстерний рисунок та оригінальна графічна подача реальних образів передають настрій книги, дозволяють вловити її зміст. Орнаментика дає місце формальним пошукам, а комунікація з глядачем відбувається за рахунок символічних образів.

Цілий ряд оригінальних та зовсім різних за композиційною структурою обкладинок створив Р. Лісовський у 1920-х роках для творів У. Самчука. Це, зокрема,

дереворит до повісті У. Самчука «Волинь» (1920-ті), де художник не шукає ефектної декоративної композиції, а увиразнює авторське розуміння змісту книги в узагальнених але глибоко психологічних образах (Іл. 17). «Рідко якому мистцеві вдалося так вміло передати виразом двох облич цілий зміст книжки та характеристики однієї епохи», – відгукується про цей твір В. Попович (Попович, 1984).

Незвичний для творів Р. Лісовського геометризований шрифт та динамічні прямолінійні форми творять основу графічного порталу до роману У. Самчука «Гори говорять» (1920-ті) (Іл. 18). Шрифтовий блок розташований до площини обкладинки під кутом 45 градусів та підкреслено геометричними формами гір на задньому плані. Символічно звучить обкладинка до книги У. Самчука «Марія» (1920-ті) (Іл. 19). Контраст великих площин чорного, білого та червоного кольорів роблять композицію винятково лаконічною та звучною. Центральний малюнок обкладинки складається із монументально трактованих християнських символів, синтезованих в єдине зображення-тло, пересічене близьким до гротеску шрифтом.

Варто згадати, що невід’ємним елементом композиції обкладинок, створених Р. Лісовським, був органічно поєднаний в єдиному образі із орнаментальними та зображальними мотивами шрифт. Надихаючись давніми рукописами та стародруками, художник інтерпретував устав, півустав та козацький скоропис, а також стилізував під кирилицю антикву та гротеск. Проводячи стилістичні паралелі із зображенням, Р. Лісовський ретельно вибудовував типографічну композицію, зав’язуючи на площині довершений пластичний образ, відтак, кожна обкладинка, виконана митцем, ретельно продумана й являє собою стильову і композиційну цілість.

Окрім художніх якостей цих праць, варто відзначити їх технологічну «пристосованість» до часто незадовільних умов репродуктивно-друкарських процесів. Відповідаючи викликам часу щодо образотворчої мови графіки, а також можливостям поліграфії, художник працює тушшю та з естампними техніками. Це дозволяло оперувати чіткою контурною лінією та виразною плямою і, відповідно, репродукувати твори цинкографічним або літографічним способами фактично без якісних втрат чи недоліків.

«Не забувайте історії свого народу, і не забувайте, хто ви такі, живіть змістом старої минувшини ... та будьте сполучниками її з новими проявами, з новими ідеями, цього багатства нашого, як теми стане вам на ціле життя», – ці слова вчителя, цитовані Р. Лісовським у праці «Спомини про Нарбута» не лише розкривають суть мистецької теорії Г. Нарбута, але й описують власну творчу концепцію митця (Лісовський 130, с.185). Це, власне, доводять і твори львівського періоду. Інтерпретуючи народну орнаментику та барокову естетику у складні вигадливі орнаменти та віньєтки, він застосовував сучасну пластичну мову та модерні композиційні схеми й організовував усі елементи графічного оформлення в струнку архітектонічну цілісність. Таким чином він не лише впливав на загальну естетику львівських видань 1920-х рр., але й формував цілий напрям українського книжково-журнального графічного мистецтва на далеку перспективу.

Висновки. Дослідження показало, що львівський період творчості Р. Лісовського був плідним та творчо насиченим. Громадська активність та вагомі досягнення у галузі книжково-журнальної графіки сприяли входженню художника до авангарду мистецького життя Львова 1920-1930-х рр. Поряд з П. Ковжуном, М. Бутовичем, С. Гординським та іншими він підтримував загальноєвропейський процес освоєння промислової естетики й постав біля витоків українського графічного

дизайну, вплинувши своєю творчістю на його подальшу еволюцію. Роберт Лісовський працював над обкладинками, декоративно-орнаментальними паспортами для книг, заставками для періодики, видавничими марками й емблемами радикально змінюючи підхід до їх дизайну, формуючи та популяризуючи у середовищі львівських видавців та читачів нову поліграфічну естетику. Характерною рисою цих робіт є наявність виразного декоративного чи образотворчого задуму, а джерелами натхнення стали культура бароко та мотиви народного мистецтва, інтерпретовані згідно естетичних та технологічних вимог часу.

Особливістю художньо-образної графічної мови Р. Лісовського визначено цілісне формально-композиційне вирішення декоративних, символічно-образних та інформаційних елементів в графічних творах; виразний індивідуальний почерк митця формується за рахунок високої виконавської культури, економії графічних засобів (кольору, лінії, плями), особливого балансу чорного та білого. Доведено, що естетична функція прикладних творів Р. Лісовського є настільки ж виразною, як і утилітарна.

Іл.1. Видавнича марка (та обкладинка одноіменного журналу) «Нова культура», Львів, 1925.
Репродукція з каталогу «Роберт Лісовський», 1993)

Іл.2. Видавнича марка «Нова українська школа», Львів, 1924.
Світлина О. Мельник

Іл.5. Видавнича марка
«Ізмарагд», Львів, 1927. Світлина
О. Мельник

Іл.6. Печатка Гуртка діячів
українського мистецтва, Львів, 1921
Репродукція світлини з архіву
Лісовської

Іл.7. Обкладинка
альманаху «Світ
дитини», Львів, 1924.
Репродукція з каталогу
«Роберт Лісовський»,
1993

Іл.8. Обкладинка
часопису «Українське
мистецтво», Львів, 1926.
Репродукція з каталогу «Роберт
Лісовський», 1993

Іл.9. Обкладинка
часопису «Українське
мистецтво», Львів, 1923.
Світлина О. Мельник

Іл.10. Обкладинка
часопису «Українське мистецтво»,
Львів, 1924. Репродукція з книги
О.Лагутенко GRAFHEIN ГРАФІКИ.
Нариси з історії української графіки XX
ст., 2007

Іл.11. Графічний паспорт серії видань «Театральна бібліотека», Львів, 1924. Репродукція з каталогу «Роберт Лісовський», 1993

Іл.12. Графічний паспорт серії видань видавництва «Новий час», Львів, 1924. Репродукція з каталогу «Роберт Лісовський», 1993

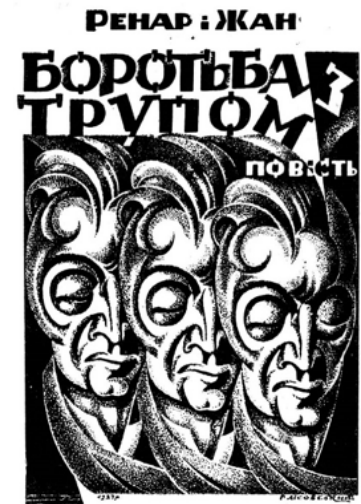
Іл.13. Обкладинка «Каталогу IV Виставки ГДУМ», Львів, 1926. Репродукція світлини з архіву З. Лісовської

Іл.14. Обкладинка до твору В. Бобинського «Ніч кохання», Львів, 1920-ті. Світлина О.Мельник

Іл.15. Обкладинка до твору Ю.Липи «Світлість», Львів, 1925. Репродукція з каталогу «Роберт

Іл.16. Обкладинка до твору Ренара і Жана «Боротьба з трупом», Львів, 1926. Репродукція з каталогу «Роберт Лісовський». 1993

Іл.17. Обкладинка до твору У. Самчука «Волинь», Львів, 1920-ті. Репродукція з каталогу «Роберт Лісовський», 1993

Іл.18. Обкладинка до твору У. Самчука «Гори говорять», Львів, 1920-ті. Світлина О.Мельник

Іл.19. Обкладинка до твору У. Самчука «Марія», Львів, 1920-ті. Світлина О.Мельник

Список джерел та літератури

- АНТОНОВИЧ, М., 1935, Роберт Лісовський, *Самостійна думка*, 36, 353–355.
- ГОЛУБЕЦЬ, М., 1926, Роберт Лісовський, *Українське мистецтво*, 2, 33–38.
- ЛАГУТЕНКО, О., 2007, *GRAPHICIN ГРАФІКИ. Нариси з історії української графіки ХХ століття*, Київ, Грані-Т.
- ЛЕВИЦЬКИЙ, М., 1956, Зустріч з Робертом Лісовським, *Нові дні*, вересень, 19–20.
- ЛІСОВСЬКИЙ, Р., 1930, Спомини про Г.Нарбута, *Книголюб*, №111, 179–190.
- МЕЛЬНИК, О., 2008а, Книжково-журнальна графіка Роберта Лісовського. Особливості графічно-композиційних вирішень, *Українська академія мистецтв: дослідницькі та науково-методичні праці*, Вип. 15, 298–309.
- МЕЛЬНИК, О., 2008б, Структура графічної спадщини Роберта Лісовського, *Вісник Львівської національної академії мистецтв*, Вип. 19, 369–380.
- МЕЛЬНИК, О., 2007 Школа Г. Нарбута та її вплив на формування мистецької концепції Р. Лісовського, *Вісник Львівської національної академії мистецтв*, Вип. 18, 33 – 51.
- НОГА, О., 1998, *Мистецькі товариства, об'єднання Львова 1860 – 1998 років*, Львів: Українські технології.
- ПОПОВИЧ, В., 1975, Роберт Лісовський, *Авангард*, 3–4.
- ПОПОВИЧ, В., 1984, Роберт Лісовський (1893 – 1982), *Нотатки з мистецтва*, 24, 27–36.
- РОБЕРТ ЛІСОВСЬКИЙ. КАТАЛОГ ВИСТАВКИ ТВОРІВ, ПРИСВ. 100-РІЧЧЮ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ХУДОЖНИКА, 1993, авт. - упоряд. Р. Яців, Львів, Ін-т. народ. АН України.
- СІЧИНСЬКИЙ, В., 1927, Книжна графіка Роберта Лісовського, *Бібліологічні вісті*, 2, 91–96.
- ФЕДОРУК, О., 2002, *Микола Бутович. Життя і творчість*, Вид. М. П. Коця, Київ; Нью-Йорк.
- ЯЦІВ, Р., 1991, Переймемо його ентузіазм..., *Дзвін*, №12, с. 93–98.
- ЯЦІВ, Р., 2015, *Роберт Лісовський (1893-1982): Дух лінії*. Львів : Апріорі.
- SICZYŃSKY, W., 1932, *Ukraińscy artyści-graficy we Lwowie, Grafika*.

References

ANTONOVYCH, M., 1935, Robert Lisovskyi, *Samostiina dumka*, 36, 353–355.

- HOLUBETS, M., 1926, Robert Lisovskyi, *Ukrainske mystetstvo*, 2, 33–38.
- LAHUTENKO, O., 2007, *GRAPHEIN HRAFIKY. Narysy z istorii ukrainskoi hrafiky KhKh stolittia* [GRAPHEIN GRAPHICS. Essays on the history of Ukrainian graphics of the 20th century,], Kyiv, Hrani-T.
- LEVYTSKYI, M., 1956, Zustrich z Robertom Lisovskym [Meeting with Robert Lisovsky], *Novi dni*, September, 19–20.
- LISOVSKYI, R., 1930, Spomyny pro H. Narbuta [Memories of G. Narbut], *Knyholiub*, 111, 179–190.
- MELNYK, O., 2008a, Knyzhkovo-zhurnalna hrafika Roberta Lisovskoho. Osoblyvosti hrafichno-kompozytsiinykh vyrishen [Book and magazine graphics of Robert Lisovsky. Peculiarities of graphic and compositional solutions], *Ukrainska akademiia mystetstv: doslidnytski ta naukovo-metodychni pratsi*, 15, 298–309.
- MELNYK, O., 2008b, Struktura hrafichnoi spadshchyny Roberta Lisovskoho [The structure of the graphic heritage of Robert Lisovsky], *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv*, 19, 369–380.
- MELNYK, O., 2007 Shkola H. Narbuta ta yii vplyv na formuvannia mystetskoï kontseptsii R. Lisovskoho [The school of H. Narbut and its influence on the formation of the artistic concept of R. Lisovsky], *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv*, 18, 33 – 51.
- NOHA, O., 1998, *Mystetski tovarystva, obiednannia Lvova 1860 – 1998 rokiv* [Art societies, associations of Lviv from 1860 to 1998], Lviv: Ukrainski tekhnolohii.
- POPOVYCH, V., 1975, Robert Lisovskyi, *Avanhard*, 3–4.
- POPOVYCH, V., 1984, Robert Lisovskyi (1893 – 1982), *Notatky z mystetstva*, 24, 27–36.
- ROBERT LISOVSKYI. KATALOH VYSTAVKY TVORIV, PRYSV. 100-RICHCHU Z DNIA NARODZHENNIA KHUDOZHNYKA [Robert Lisovsky. Catalog of the exhibition of works, dedicated to the 100th anniversary of the artist's birthday], 1993, author-compiler R. Yatsiv, Lviv, In-t. narod. AN Ukrainy.
- SICHYNSKYI, V., 1927, Knyzhna hrafika Roberta Lisovskoho [Book graphics by Robert Lisovsky], *Bibliolohichni visti*, 2, 91–96.
- FEDORUK, O., 2002, *Mykola Butovych. Zhyttia i tvorchist* [Mykola Butovych. Life and creativity], Vyd. M. P. Kotsia, Kyiv; Niu-York.
- YATSIV, R., 2015, *Robert Lisovskyi (1893-1982): Dukh linii* [Robert Lisovsky (1893-1982): The spirit of the line]. Lviv : Apriori.
- YATSIV, R., 1991, Pereimemo yoho entuziazmu... [Let's take his enthusiasm...], *Dzvin*, 12, 93–98.
- SICZYŃSKY, W., 1932, Ukraińscy artyści-graficy we Lwowie [Ukrainian graphic artists in Lviv], *Grafika*.

Графічна спадщина Р. Лісовського у львівських виданнях 1920-х років

У статті розкрито особливості графічних творів Роберта Лісовського, виконаних для львівських видавництв 1920-х рр. Доведено важливість для художника середовища спілкування як фактору його творчого зростання – щоденний мистецький діалог з досвідченими та молодими митцями, активна діяльність у гуртках, участь у виставках та затребуваність у видавничій сфері показують митця важливою частиною львівської мистецької спільноти. Р. Лісовський працював над обкладинками, декоративно-орнаментальними паспортами для книг, заставками для періодики, видавничими марками й емблемами радикально змінюючи підхід до їх дизайну, формуючи та популяризуючи у середовищі львівських видавців та читачів нову поліграфічну естетику. Характерною рисою цих робіт є наявність виразного декоративного чи образотворчого задуму, а джерелами натхнення стали надбання українського національного мистецтва,

інтерпретовані згідно естетичних та технологічних вимог часу. Водночас, у своїй графічній проекції Р. Лісовський гнучко інтегрує нові мистецькі ідеї, про що свідчить суттєвий коефіцієнт новаторства у львівських працях. Принциповими ознаками львівських творів визначено: а) синтез традиції та новаторства, виявлений у декоративних мотивах та пластичній мові; б) цілісність формально-композиційних вирішень декоративних, символічно-образних та інформаційних елементів обкладинок та прикладних робіт; в) індивідуальний почерк із збалансованим співвідношенням чорного до білого; г) висока виконавська культура. Традиційні барокові чи народні мотиви залишаються пріоритетними для митця, але вони набувають більш експресивного та конструктивного формально-пластичного виразу. Також, доведено, що естетична функція прикладних творів Р. Лісовського є настільки ж виразною, як і утилітарна.

Ключові слова: Р. Лісовський, книжкова та журнальна графіка, необароко, традиція, школа Г. Нарбута, львівські видання, обкладинка, видавнича марка.

Oksana Melnyk, Ph.D., associate professor, Lviv Polytechnic National University (Ukraine)

Оксана Мельник, кандидат мистецтвознавства, доцент, Національний університет «Львівська політехніка» (Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1579-6705>

Viktor Shtets, Ph.D., professor, Lviv Polytechnic National University (Ukraine)

Віктор Штець, кандидат мистецтвознавства, професор, Національний університет «Львівська політехніка» (Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2436-762X>

Received: 10-01-2023

Advance Access Published: May, 2023